

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

50

Brno 2009

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 50
Volume 50

Číslo 1–2
Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttka, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Soňa Klanicová, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Olga Lečbychová,
Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Fotografie levalloiského hrotu nalezeného při výzkumu paleolitické lo-
kality Tvarožná-Za školou. Srov. studii P. Škrdly a kol. obr. 5:1. Foto
J. Špaček.

*A foto of the Levallois point found in the Paleolithic site Tvarožná-
Za školou. See the study of P. Škrdla et. al. Fig. 5:1. Photo by J. Špaček.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz

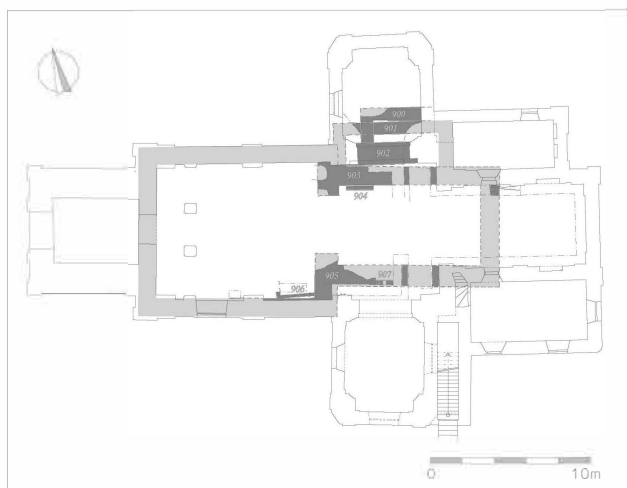
Webové stránky s pokyny pro autory: <http://www.iabrno.cz/pv>

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vydáno v Brně roku 2009

Copyright ©2009 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Obr. 85: Kunštát, Náměstí Krále Jiřího. Vyznačení odkrytých zděných konstrukcí. *Abb. 85: Kunštát, König-Georg-Platz. Bezeichnung der dokumentierten Mauern.*

o menším stáří stavby vzhledem ke kostelu nás vede jednak použití odlišného druhu malty a kamenné suroviny, jednak také skutečnost, že výkop pro základové zdivo porušil objekt neznámého půdorysu a funkce, jehož zánik můžeme na základě keramického materiálu datovat až do pokročilého 14. století (s. j. 0100).

Archeologický výzkum se blíže nedotkl kostelní věže. Předpokládáme, že byla ke kostelu přistavena dodatečně někdy v období širokého intervalu 2. poloviny 14. až 1. poloviny 16. století (rozměrná okna ve 2. patře s ostěním vyzděným z cihlových tvarovek zazděná až na konci 19. století, ostění okénka v západní stěně 1. patra).

V interiéru kostela byly odkryty i části dvou cihlových hrobek. Při severní straně staršího kněžiště se nacházela severní stěna hrobky s. j. 0904. Vzhledem k nepřítomnosti náběhu klenby je možné, že byla původně překryta jednou z náhrobních desek umístěných dnes druhotně v kostele. Hrobka s. j. 0906 umístěná v jihovýchodním rohu lodi staršího kostela, ze které byla zachycena jižní a část západní stěny, byla původně valeně zaklenuta. Ani v jednom případě si netroufáme hrobky blíže datovat, nevíme s určitostí ani zda náležely k starší nebo současné fázi kostela. V jižní stěně kněžiště byl zachycen druhotně vložený cihlový schod (?) s. j. 0907. Jeho funkce není zcela jasná. Může se jednat o stupeň (práh) schodiště, které vedlo do krypty, popř. větší hrobky pod kněžištěm, která chronologicky souvisela ještě se starší fází kostela.

Ve výše nastíněné podobě kostel fungoval pravděpodobně až do závěru 17. století (Kafka 2005). Teprve roku 1687 došlo ke zbourání starého kněžiště a triumfálního oblouku (s. j. 0903, 0905), prodloužení lodě asi o 7,5 m (s. j. 0902) a k výstavbě nového obdélného presbytáře téměř identických rozměrů jako u kostela staršího. Přestavba nového kostela si vyžádala i výstavbu nové sakristie. Starší sakristie byla asi zcela stržena a nahrazena rozměrnější, situovanou v poněkud odsunuté poloze směrem k východu (s. j. 0900). Je pravděpodobně ještě dnes zahrnuta do zdiva stávající sakristie. Na základě písemných pramenů (viz výše) došlo ve stejné době i ke zvýšení obvodového zdiva lodi a věže, vestavění hudební kruchty a zaklenutí celého kostela. Z této doby snad

pochází i dnešní krov, později nad bočními kaplemi upravený.

V 1. polovině 18. století (na vnější straně jižní stěny jižní kaple vsazen kámen s letopočtem 1716) došlo k výstavbě severní a jižní boční kaple společně s jižní sakristií a s oratořív v patře (viz výše). V důsledku této stavební akce byly v místech plánovaných kaplí probourány obvodové zdi lodi (s. j. 0902) a ubourána západní část sakristie (s. j. 0900). Pod jižní kaplí se nachází valeně sklenutá podzemní prostora, která pravděpodobně sloužila jako rozměrná rodinná hrobka.

Závěrem můžeme říci, že archeologický výzkum doložil předpokládanou, ale dosud blíže neznámou podobu vrcholně středověké fáze kunštátského kostela sv. Stanislava a jeho pozdější přestavby. Vzhledem k omezenému rozsahu a možnostem výzkumu není vyloučeno, že v budoucnu může dojít k odkrytí dalších, námi nezachycených vývojových fází kostela. Také chronologické zařazení výstavby starších fází kostela je pouze orientační a archeologický výzkum samotný k němu nepřinesl přímou oporu (Kolařík 2008).

Petr Holub, Václav Kolařík, David Merta

Literatura

- Hosák, L., Skutil, J., Štarha, I. 1970:** *Příspěvky k dějinám Kunštátu na Moravě*. Kunštát.
- Kafka, P. 2005:** *Kostel sv. Stanislava v Kunštátě. Stavebně historický vývoj a vnitřní vybavení*. [on-line <http://www.farnost.kunstat.com/shvk.htm>] 20.2.2009.
- Kolařík, V. 2008:** *Kunštát, kostel sv. Stanislava. Výměna dlažby a otopného systému*. Rkp. nálezové zprávy č. j. 40/2008. Uloženo: Archiv nálezových zpráv, Archäia Brno, o. p. s.
- Kuča K. 1998:** *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. III. díl Kol–Miro. Praha.
- Plaček, M., Futák, P. 2006:** *Páni z Kunštátu. Rod erbu vrchních pruhů na cestě k trůnu*. Praha.
- Samek, B. 1999:** *Umělecké památky Moravy a Slezska*. 2. svazek [J/N]. Praha.
- Tenora, J. 1903:** *Kunštátský okres*. Vlastivěda Moravská. Brno.

Resumé

Kunštát (Bez. Blansko), König-Georg-Platz, Stanislawskirche. Mittelalter, Neuzeit. Kirche. Rettungsgrabung.

KYJOV (OKR. HODONÍN)

Masarykovo náměstí 30. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

Výkopové práce na hlavním kyjovském náměstí v souvislosti s výměnou letitých stromů za nové byly v březnu 2008 příležitostí k archeologickému výzkumu (ZM ČR 1: 10 000, kladový list 34–22–02, okolí bodu 423/220 mm od Z/J s. č.). I přes minimální plošný rozsah i hloubku jednotlivých výsadebných jam bylo možné

zdokumentovat kulturní souvrství, které se v tomto relativně nenarušeném prostoru vytvořilo v minulosti. Jen asi 30 cm pod svrchním vrstevním a navážkou se nachází barevně odlišitelné vrstvy obsahující pozůstatky hmotné kultury ve formě zlomků keramických nádob, cihel, uhlíků, strusky apod. Na základě keramiky je možné datovat nejméně tři výraznější časové horizonty od vrcholného středověku až po současnost. V dotčených místech se archeologicky nijak neprojevila případná zástavba, tento centrální prostor plnil tedy hlavně komunikační funkci.

Svatoborská ulice 26. Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

Záchraný archeologický výzkum pracovníků Masarykova muzea v Hodoníně byl realizován v listopadu 2008 v omezeném rozsahu v souvislosti s plánovaným záměrem přístavby, včetně nových přípojek inženýrských sítí ve dvorním traktu stávající budovy Informačního centra. Dotčená plocha se nachází v centrálním a již od středověku intenzivně využívaném prostoru města na levé terase říčky Kyjovky v nadmořské výšce okolo 191 m. Z východní strany je ohraničena řadovou zástavbou ulice Svatooborská směřující k hlavnímu náměstí, z opačné strany přiléhá dvorem k ulici Žižkova. Místo archeologického výzkumu je na ZM ČR 1:10 000, kladový list 34-22-02, určeno bodem o souřadnicích 415/214 mm od Z/J s. č.

V rámci výzkumu byly vzhledem k většímu narušení plochy zemními pracemi bezprostředně dokumentovány odkryté pozůstatky středověkých a novověkých sídlištních aktivit. Na daných profilech hlavní kanalizační šachty upravené na sondu se podařilo zdokumentovat sídlištní souvrství s několika typy zahloubených objektů (s. j. 500–511), šlo většinou bohužel již jen o jejich části, v některých případech ovšem dosti rozměrné. Na relativně malé ploše poněkud překvapil jejich poměrně vysoký počet, některé z nich byly zahloubeny více než 200 cm od dnešního povrchu. Na písčitém podloží s minimálně zachovaným a zřejmě slabě vyvinutým světle hnědým písčitém půdním typem byla dobře pozorovatelná kulturní vrstva hnědošedé hlíny obsahující množství drobných kousků písku, mazanice a uhlíků, včetně keramiky. Z blíže chronologicky určitelných nálezů je nutné uvést zvláště několik desítek keramických fragmentů z jednotlivých kontextů. Veškerá keramika byla vyrobena z jemně plavené hmoty, někdy ostřená větším či menším množstvím slídy, resp. písku a redukčně i oxidálně vypálena. Z hlediska její datace se dá uvažovat o období vrcholného středověku až raného novověku, tedy o časovém úseku od 13. do 16. století.

Jaromír Šmerda

Resumé

Kyjov (Bez. Hodonín), Masarykovo Platz Nr. 30. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Kyjov (Bez. Hodonín), Svatooborská Str. Nr. 26. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

LIPNÍK NAD BEČVOU (OKR. PŘEROV)

Osecká, Piaristická, Neffova, Havlíčkova ulice. Středověk, Novověk. Město. Záchraný výzkum.

V souvislosti se stavební akcí „Prodejna potravin Lidl, okružní křižovatka silnice II/437 a silnice II/437“ v areálu bývalé tiskárny MTZ v Lipníku proběhl záchraný archeologický výzkum. Předmětná plocha bezprostředně přiléhá k západnímu okraji městského jádra v místě historického předměstí. Výzkum probíhal formou dohledu nad stavebními pracemi v kombinaci s dokumentací řezů archeologickými situacemi a plošně omezenou exkavací. Výzkumem byly zdokumentovány zahloubené objekty, které dokládají intenzivní sídlištní aktivity v prostoru situovaném západně od městských hradeb nejdříve od první pol. 15. století. K nejzajímavějším patří pozůstatky zahloubených částí dvou suterénů pozdně středověkých dřevohliněných staveb. V zásypech objektů se podařilo objevit kromě jiného velké množství typické keramické produkce z 15. stol. Výzkumem byla zachycena rovněž odpadní jámka, zahloubená do místního jílovitého podloží. Její zásyp obsahoval zajímavý soubor zlomků užitkové keramiky z období pozdního středověku. Na ploše byly zdokumentovány také relikt kamenných základových zdí, zahloubených do výše popsané kulturní vrstvy. Dataci těchto konstrukcí nelze spolehlivě určit. U některých však není vyloučeno jejich datování do staršího novověku. Výsledky ZAV korespondují s historickými událostmi přelomu 15./16. stol., kdy nastal všeobecný rozkvět města a došlo k postupnému růstu lipenských předměstí.

Jan Mikulík, Zdeněk Schenk

Resumé

Lipník nad Bečvou (Bez. Přerov), Osecká, Piaristická, Negrova und Havlíčkova Strasse. Mittelalter, Neuzeit. Stadt, Rettungsgrabung.

LITOVEL (OKR. OLOMOUČ)

Boskovicova ulice, p. č. 1573/18. Středověk. Město. Záchraný výzkum.

Lokalizace: poloha lokality v ZM ČR 1 : 10 000, list 24-22-02, rok vydání 1998, na linii mezi body (mm od Z s. č.:mm od J s. č.) 72:297, 74:304.

Rekonstrukce plynovodu o hloubce max. 0,9 m podél severozápadní strany ulice. Pod recentními podsypy dlažby se od hloubky 0,4 m objevily tmavě organogenní kulturní vrstvy z konce 14. a průběhu 15. století. Před č. p. 783 a 782 byl učiněn nález pozdně středověké keramiky, unikátního kostěného negativního vývrtku z výroby kostěných růžencových perel, dále pak zlomky okrajů lišt neglazovaných reliéfních kachlů (mimo jiné i nález torza korunního nástavce kachlových kamen (akroterium) v podobě stylizované gotické fiály – za laskavou konzultaci děkujeme PhDr. Pavlu Michnovi).